

ALEVİLERE

EŞİT YURTTAŞLIK

HAKKI

HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
HALKLAR VE İNANÇLAR KOMİSYONU

"Gelin Canlar Bir Olalım"

ALEVİLERE EŞİT YURTTAŞLIK HAKKI

Partimiz, üzerinde bulunduğumuz topraklarda yaşayan tüm halkların toplumsal ve tarihsel dokusuna aykırı olan tekçi, inkârcı, asimilasyoncu egemenlik sistemine karşı, tüm halkların, kimliklerin, dillerin, kültürlerin, inançların eşitliğini, özgürce yaşamasını ve kendisini geliştirmesini savunur. Gönüllü birlikte yaşamın ancak eşitlik ve özgürlük temelinde gerçekleşebileceğini bilerek, bunun için mücadele eder.

Aleviler, Hıristiyanlar, Museviler, Êzîdîler gibi ezilen ve dışlanan tüm inanç ve kültür grupları üzerindeki baskıların kaldırılması için mücadele eden Partimiz, ayrımcılığa maruz kalan inançların ibadet yerlerine eşit muamele edilmesi, yaşanan tüm kimlik sorunlarının eşit haklar temelinde çözülmesi hedefi ile hareket edip, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması, inanan ve inanmayan tüm kimliklerin kendilerini özgürce ifade etmelerinin olanaklarının yaratılması, eşitlik ve özgürlük kapsamlı bir laiklik için mücadele eder.

(HDP Parti Programından)

HDP; Aleviler,
Hıristiyanlar, Museviler,
Êzîdîler gibi ezilen ve
dışlanan tüm inanç ve kültür
grupları üzerindeki baskıların
kaldırılmasını, ayrımcılığa maruz
kalan ibadet mekanlarının eşit
muamele görmesini, yaşanan
tüm kimlik sorunlarının eşit
haklar temelinde çözülmesini
savunur ve bunun için
mücadele eder.

İNKÂR VE KIRIM SARMALINDA ALEVİLER

Yüzyıllardır Ortadoğu ve Türkiye'de ege-
men sistemlerin katı merkezîyetçi ve inkârçı müesses nizamları
tarafından sistematik olarak asimilasyon, inkâr, nefret, şiddet
politikaları ile yok edilmek istenen Alevi inancına mensup
toplulukların insan hak ve özgürlükleri ile eşit yurttaşlık hakkını
amaçlayan mücadeleleri hiç kuşkusuz haklı ve meşrudur.

Alevi inanç kimliğine mensup insanlar cumhuriyetin kuruluş
süreciyle birlikte yasal ve anayasal olarak yok sayılmış, inançları
yasaklanmış, inanç merkezlerine el konulmuş, kapılarına kilit
vurulmuş, yıkıma uğramış, inanç önderleri ise cezalandırılmış-
tır.

Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyete, Alevilere yönelik
topyekûn bir asimilasyon politikası uygulanmış, Alevi köyleri-
ne cami yapıp, hoca atanmış, değerkırımına uğratılmıştır. Tüm
bu inançsal, kültürel, etnik kıyım ve kırımlara rağmen Aleviler
toplumsal örgütlenmelerinden vaz geçmemiş, vakıf, dernek
ve cemevleri ile toplumsal ve inançsal varlıklarını sürdürmeye
devam etmişlerdir.

Büyük bedeller ödenerek toplumsal örgütlenmelerini sağla-
yan Aleviler, gelinen uğrakta, sürekliler üzerinden ayrıştırılmak-
tadır.

Alevi yurttaşların temel hak ve özgürlük taleplerini yok
sayan sistem, Türkmen/Türk, Kürt, Arap, Roman Alevi etnik
grupları içinde örgütlenip, onların birliğini ve dirliğini bozmaya
çalışmaktadır.

Alevilik (Hakyolu, Rea Haq) yaşadığımız toprakların en kadim inançlarından biridir. Alevilerin en temel ibadet ritüeli Cem'dir. Cemevleri de (Cemxane) bu ibadetin icra edildiği mekanlardır. Bu kadim inanç ve ibadetleri, toplumsal kültürümüzün önemli temel taşlarındandır.

İnkârcı, asimilasyoncu partiler uzun yıllar boyunca Alevilere dair hemen hiçbir yapıcı çalışma yapmamış, Alevi Toplumunu ve eşit yurttaşlık talebini görmezden gelmiştir.

İktidar ve muhalefet partileri, Alevilerin eşit yurttaşlık haklarını merkezi politikalar oluşturarak çözmek yerine, mülki amir veya yerel yönetimler aracılığıyla palyatif çözümlerle oyalamaktadır.

Öte yandan "Sosyal demokrat" olduğunu iddia eden partiler, çoğunlukla Alevileri oy deposu olarak görmüş, temel hak ve özgürlükleri konusunu sümenaltı etmiştir.

Ancak Aleviler, her türlü engellemeye rağmen kendi özgün kurumlarını oluşturarak, meşru, demokratik anlayışla toplumsal varlık, eşit yurttaşlık mücadelesini gze görünür bir düzleme taşımışlardır.

Biz HDP olarak, siyasal ve toplumsal meşruiyet zemininde Alevi Toplumunu ve Alevi Kurumları ile "İnançlara eşitlik, halklara özgürlük" bağlamında eşit yurttaşlık mücadelesi yürütme çabasında olduk, olmaya da devam edeceğiz.

Türkiye'de tüm yurttaşlar için eşit paylaşılması gereken kamu kaynakları, Aleviler söz konusu olduğunda hakkaniyetli davranılmıyor.

Seyit Nesimi'nin deyişiyle "Har içinde biten gonca güle minnet etmeyen" bir düstura sahip Alevi canların eşit yurttaşlık

HDP olarak, Alevi canların inançsal kimliklerine saygı gösterip, ibadet alanında yasal statü kazanmaları için yollarında olduğumuzu, mücadelelerine destek verdiğimizizi bir kere daha deklare ediyoruz. **Alevi örgütlerinin yıllarca verdiği mücadeleye ile elde ettiği kazanımları sahipleniyoruz.**

hakları sözde yardım programları kapsamına alınıp, bu onurlu duruşları deforme edilmek isteniyor. Ahlaki olmayan bu yaklaşım son zamanlarda hem iktidarlar hem de muhalefet partileri tarafından kâh belediyeler, kâh görevlendirilmiş kişiler tarafından güncellenip duruyor. Belediyelerde "Alevilik birimleri" ve "Alevi masaları" kuran muhalefet partileri Alevi yurttaşların sistemden kaynaklı sorunlarına kalıcı çözüm üretmiyor, parti genel merkezleri ve meclis çalışmalarında meselenin kendisine dair cümle kurmaktan bile kaçınıyorlar.

HDP olarak, Alevi Toplumunun özgür iradesiyle tanımladığı

Alevilik İncancını esas alarak, inançsal, kültürel, siyasal, ekonomik taleplerinin kabul edilmesi, cemevlerinin ibadethane olarak yasal güvenceye kavuşması için toplumsal ve siyasal anlamda gereğini yerine getirme sorumluluğumuz vardır.

Alevi örgütlerinin yıllarca verdiği mücadele sonrasında elde ettiği kazanımları önemli buluyor ve sahipleniyoruz. Alevi Toplumunu İncancını “Yol bir, sürekin bin bir” düsturu ile yürütürken, kimi sürekin özgünlüklerini “Farklılık” olarak gösterip Alevi Toplumunu sürekinleri üzerinden ayırtırmaya çalışanların tutumu Eşit Yurttaşlık ve Toplumsal Özgürlük gerçeğine hizmet etmiyor.

Alevi yurttaşlar kendilerine dayatılan yok sayma veya sadaka ile idare etme siyasetine itiraz edip, anayasal statü, yasal güvence talep ediyor.

Alevi Toplumunun yüz yıllardır süren varlık mücadelesi Cumhuriyet’le birlikte, anayasal statü, yasal güvence bağlamında, eşit yurttaşlık talebine dönüşmüştür.

Aleviler sadaka değil anayasal statü ve yasal güvence istiyor.

Her İncancın kendini özgürce ifade etmesi ve İncanc mensuplarının da İncancını yaşamasının güvence altına alınmasını savunan HDP, Alevilere sadaka yaklaşımı gösteren her türlü politikayı reddedip, anayasal statü için canların mücadelesini omuzlamak üzere alanlara iniyor.

EŞİT YURTTAŞLIK..

Alevi yurttaşlar kendilerine dayatılan sadaka siyasetine itiraz edip, anayasal statü talep ediyor.

Alevi Toplumunun yüz yıllardır süren varlık mücadelesi Cumhuriyetle birlikte eşit yurttaşlık mücadelesine dönüşmüştür. Alevi Sorununun çözümü için artık anayasal statü ve yasal güvence gerekiyor. Kalıcı ve demokratik çözüm budur.

Aleviler sadaka değil statü istiyor.

Alevi Toplumunun bu mücadelesi meşru, demokratiktir; biz de HDP olarak destekliyoruz.

HDP olarak, Alevi Toplumunun kendisini inançsal olarak tarif ettiği haliyle kabul ediyor, Alevi örgütlerinin yıllarca verdiği mücadele sonrasında elde ettiği kazanımları, demokratik talep ve değerleri sahipleniyoruz.

BU BAĞLAMDA OLUŞTURDUĞUMUZ ALEVİLERİN TEMEL SORUNLARI KONUSUNDAKİ ÇÖZÜM ÖNERİLERİMİZ:

Türkiye’de Cumhuriyetin kuruluşundan bu tarafa Alevi Toplumunu ve Alevi İnancı yok sayılmış, yasa ve yönetmeliklerle inanç ve ibadethaneleri yasaklanmıştır. Bu anlamda yasalar ve tüm yönetmelikler taranmalı, Köy Kanunu’ndan Enerji Piyasası Kanunu’na, Orman Kanunu’ndan İmar Kanunu’na kadar tüm eksik ve yanlışlıklar giderilmelidir. Alevi inancı tanınmalı ve gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Alevi yurttaşlar inanç ritüellerini ne şekilde yapmak istiyorlarsa yasal düzenleme yapıp, kanuni güvence altına alınmalıdır.

Alevi Toplumunu “ibadetimiz cem, ibadethanemiz cemevidir,” diyor! Bu hakikati yok sayıp Cemevlerine farklı tanımlar aramak yerine Cemevinin ibadethane olduğu kabul edilmeli. Bu gerçek anayasal güvenceye kavuşturulmalıdır. Böylelikle merkezi ve yerel yöneticilerin inisiyatifine, insafına ve lütfuna bırakılmadan Anayasal olarak Cemevleri diğer tüm ibadethanelerin yararlandığı haklardan yararlanmalıdır.

"BİRİMİZ KIRK, KIRKIMIZ BİRİZ.."

Alevileri, süreklere üzerinden ayrıştırmayı hedefliyorlar.

Alevi yurttaşların temel insani haklarını yok sayan sistem ve onun savunucuları,

Alevi süreklere olan

Türkmen, Kürt, Arap,

Roman, Arnavutlar

içinde örgütlenip,

onların birliğini ve dirliğini bozmaya

çalışıyorlar.

CEMEVLERİNE YASAL GÜVENCE

Özün eğri ise yola zararsın
Derdine yetişmiş dermân ararsın
Maslâhatın nedir şârı sorarsın
Sarraf olmayınca girme şâra sen

Şah Hatâyî

EĞİTİM SİSTEMİ; LAİK; DEMOKRATİK, ANA DİLDE VE ÖZGÜRLÜKÇÜ OLMALIDIR!

Mevcut eğitim sistemi Aleviler için asimilasyon üretmektedir. Mevcut eğitim programı/müfredatı, eğitimin paydaşlarının katıldığı demokratik, katılımcı bir yöntemle yeniden yapılmalıdır. Okullarda okutulan zorunlu "Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi" dersi ve dayatılan seçmeli din dersleri, Alevi çocuklarını asimile etme amacı taşıdığından zorunlu olmaktan çıkarılmalıdır.

- Cemevlerine ibadethane statüsü tanınıp, Anayasal güvenceye kavuşturulmalıdır.
- Cemevleri, yerel yöneticilerin inisiyatifine, insafına ve lüt-

funa bırakılmadan Anayasal olarak diğer tüm ibadethanelerin yararlandığı haklardan yararlanmalıdır.

- Arap, Kürt, Roman Alevi etnik grupların ana dille ibadet ve anadilinde eğitim hakları tanınmalıdır.

- Bir kavram ve literatür taraması yapılarak, kamusal alanda, yazılı kaynaklarda, basın ve yayın dilindeki hakaret, ötekileştirme ve nefret suçu anlamına gelebilecek sözcük, deyim ve atasözleri dilden, söylemden çıkarılmalıdır.

- Köy Kanunundan Enerji Piyasası Kanunu'na, Orman Kanunu'ndan İmar Kanunu'na kadar, tüm eksik ve yanlışlıklar giderilmelidir.

ALEVİ İNANÇ MERKEZLERİ ALEVİLERE İADE EDİLMELİDİR

Alevi toplumunun inanç ve ibadet merkezleri olan başta dergâhlar-tekkeler ve ocak merkezleri olmak üzere birçoğu Vakıflar Genel Müdürlüğü, Kültür Bakanlığı veya belediyelerin mülkiyetinde ya da uhdesinde yer almaktadır. Bu inanç merkezleri Hacı Bektaş Dergâhı örneğinde olmak üzere ya müze olarak kullanılmakta ya da Ali Baba, Koyun Baba Dergâhları örneğinde olduğu gibi amacının dışında kullanılmaktadır. Bu duruma son verilmeli ve tüm Alevi inanç merkezleri, dergâhları Alevilere iade edilmelidir.

Adı değiştirilen Alevi yerleşim yerlerinin (şehir, ilçe, köy vb.) asıl adları ile kutsal mekânların adları tekrar iade edilmelidir

Türkiye’de Alevi inancına ait kutsal mekânların bir envanteri çıkartılmalı ve tarihi öneme sahip mekânlar koruma altına alınmalı, yıkılma tehlikesinde olanların gerekli tamir ve güçlendirilmesi yapılmalıdır.

Devletin el koyduğu Alevi tekkeleri, dergahları vs. mekânların hangi amaçla kullanılacağına ilişkin kararlar, Alevi örgütlerinin karar sürecine katılımıyla ve inanç özgürlüğüne ilişkin insan hakları ölçütleri göz önünde bulundurularak alınmalıdır.

Aleviler eşit yurttaşlık hakkı istiyor

Erkek dışı sorulmaz muhabbetin dilinde
Hakkın yarattığı her şey yerli yerinde
Bizim nazarımızda kadın erkek farkı yok
Noksanlıkla eksiklik senin görüşlerinde

Hacı Bektaş-ı Veli

ALEVİLERİN KUTSAL GÜNLERİ RESMÎ VEYA İDARİ TATİL İLAN EDİLMELİDİR

İnanç özgürlüğü bağlamında uluslararası sözleşme ve metinlere göre "İbadet etme hakkı, bayram ve özel dinlenme günlerinin kutlanmasını" da içerir.

Türkiye'de resmî tatil uygulanan dinî bayramlar sadece Ramazan ve Kurban bayramlarıdır.

Alevi Toplumunun "Aşure Günü", "Hızır Cemi", "Hıdırellez Bayramı" ve "Gadir Hum Bayramı" gibi özel gün ve bayramlar için de tatil günü uygulaması yapılmalıdır.

İnanç özgürlüğü, dinî grupların kendi inanç önderlerinin görevlendirilmesi konusunda özyönetim hakkını da içerir.

İnanç önderlerinin kullandığı pirlilik ve dedelik gibi unvanlar üzerindeki yasaklamalar kaldırılmalıdır.

DİNLER-İNANÇLAR SİVİL HAYATA BIRAKILMALIDIR

Devletin resmi dini kurumu olarak görev yapan ve Sünni İslâm inancını devleti yönetenlerin hegemonyasına sokan ve Hanefilik dışındaki tüm mezhep ve inançlara karşı sistemli bir asimilasyon politikası yürüten Diyanet İşleri Başkanlığı yerine “İnanç Hizmetleri Başkanlığı” kurularak din-inanç işleri sivil inisiyatiflere devredilmelidir.

Diyanetin yerine kurulacak olan “İnanç İşleri Başkanlığı/ Kurulu” tüm inanç temsilcilerinin yer aldığı bir meclisle yönetilmelidir. Bu kurul herhangi bir ibadethane yönetmeyip, hakemlik görevini üstlenmelidir.

Devlet bu anlamda gerçekten laik olacak, din ve inanç işlerinden elini çekecek, özgürlükçü laiklik anlayışı hayata geçirilecektir.

ALEVİLERİN YAŞAM ALANLARI KORUNMALIDIR

Kökleri binlerce yıla dayanan Alevi inanç yolu ve bu geleneği besleyen ekolojik düstur son yüz yılda geri dönüşü olmayan tahribatlara sahne oluyor. Hak yolu (Ehli Hak-Rêa Haq) inancını sürdüren ve börtü böceğin, kurdun kuşun hakkını kendinden özge gören bu felsefi yaklaşımın, bu hakikat yolunun, mekânlarıyla birlikte korunması sadece Aleviler için değil tüm dünya için önem arz etmektedir.

Alevilerin kutsal mekânları ve ziyaret edip dua ettikleri mekânlar sadece dergâh, tekke ve cemevlerinden ibaret değildir. Alevilerin kutsal dağları, taşları, ağaçları, ırmakları ve suları vardır. Ulus devlet süreciyle birlikte teorize edilen tekçi anlayış bu toprakların birçok kültürel, inançsal değerini yok ettiği gibi Alevi inanç ve kültür değerlerinde de büyük tahribat yaratmıştır. Bugün hâlâ Alevilerce kutsiyet atfedilen çoğu inanç mekânının veya köyün adı değiştirilip, özüne, yoluna zeval getirecek isimler konulmuştur. Değiştirilen Alevi inanç mekânları ve

**"Sorma birader meshebimizi
Biz meshep bilmeyiz, yolumuz vardır"**

verleşim yerleri isimleri derhal iade edilmelidir. Bu yönüyle kültürel kırımların yanı sıra mekân kırımlarına da karşı çıkmalı, var olan inanç mekânları, genel anlamda toplumsal kültürümüzün bir parçası haline getirilip, korunmalıdır.

Merkezi ve yerel yönetimler maalesef ki bu gerçeği görmeyip Alevilerin kutsal ziyaret yerlerinin de içinde bulunduğu alanlara maden ruhsatları verebilmektedirler.

Bu minvalde Alevilerin kutsal değerleri ve mekânlarını tehdit eden, kültürel yaşam alanlarını yok eden Hidro-elektrik Santralleri (HES), maden ve mermer ocakları, nükleer santraller, barajların yapımı ile demografik ve kültürel yıkıma neden olan kentsel dönüşüm projelerine son verilmelidir.

KAMUDA ALEVİLERE YÖNELİK AYRIMCILIĞA SON VERİLMELİ

Kamuda Alevilere yönelik ayrımcılığa son verilmeli, nefret suçları cezasız kalmamalıdır...

Kamuya personel alımında Alevilere uygulanan örtülü ambargonun önüne geçilmesi için; kamusal alanlarda mülakata son verilip liyakat esaslı eşitlikçi bir ortam yaratılmalıdır. Böylelikle hak edenin istihdam edildiği hakkaniyetli bir uygulama yönetmelik haline getirilmeli ve istihdamda fırsat eşitliği sağlanmalıdır.

Alevilere yönelik her türlü ayrımcı tutumlar ortadan kaldırılmalı, ayrımcılık yapanlara karşı nefret suçu yasası yapılmalı ve bu yasa gereğince hukuk uygulanmalıdır.

- Diyanetin yerine kurulacak olan “İnanç İşleri Başkanlığı/Kurulu” tüm inanç temsilcilerinin yer aldığı bir meclisle yönetilmelidir. Bu kurul herhangi bir ibadethane yönetmeyip, hakemlik görevini üstlenmelidir.

ALEVİLERLE UYGULANAN KATLIAMLARLA YÜZLEŞME YAPILMALI

Koçgiri, Dersim, Sivas (1978) Malatya, Maraş, Çorum, Madımak gibi her bir Alevi katliamıyla ilgili hakikatleri araştırma komisyonu kurulmalı, konuyla ilgili, hukuki, sosyolojik, belgesel arşivler açılmalı, dava süreçleri yeniden görülmelidir.

Bu katliamlarda yaşanan maddi ve manevi hak kayıpları giderilmeli ve sonuçlarını ortadan kaldıracak kararlar alınmalıdır. Koçgiri, Dersim, Maraş, Çorum, Madımak, Gazi gibi katliam mekânlarında “Utanç müzeleri” ve anıtlar yapılarak toplumsal yüzleşme sağlanmalıdır.

Alevilik sorunu,
Alevilerin eşit yurttaşlık
isteyen demokratik
mücadelesinden kaynaklı
değil; devletin tekçi,
inkârcı siyasal İslamcı
dinci politikalarından
kaynaklıdır.

MADIMAK OTELİ “İBRET MÜZESİ” OLMALIDIR

2 Temmuz 1993 tarihinde Pîr Sultan Abdal anma etkinliğine katılan 33 canımızın katledildiği Sivas Madımak Oteli “ibret müzesi”ne dönüştürülmeli, katliamı teşhir eden, lanetleyen görseller yer almalı, katliamda yitirilen canların kültürel eserleri sergilenmelidir.

Böylelikle gerek Alevi gerekse de Sünni yurttaşlarımız, tarihin bu karanlık sayfasıyla daha etkili bir yüzleşme yaşamış olacaktır.

Yine gelecek kuşaklar da bu insanlık dışı katliamdan ders çıkaracak, Anadolu ve Mezopotamya medeniyetlerine yaraşır bir kardeşlik köprüsünün kurulmasının duygusal arka planı beslenmiş olacaktır.

ANADİLDE İBADET HAKKI KORUNMALIDIR

Alevilik
çok kültürlü ve
çok dilli farklı etnik kim-
lerden insanların inancıdır.

Bu nedenle Alevi inancına mensup insanların
kendi ana dillerinde ibadet imkânlarının sağlanması
ve ana dilinde ibadet yapma hakkının güvenceye
alınması gerekmektedir.

Bu hakka yönelik tutumlara karşı gerekli yaptırımlar
oluşturulmalıdır.

**KADINLARA
VE FARKLI
CİNSİYET
KİMLİKLERİNE
YÖNELİK
AYRIMCI
POLİTİKALARA
SON
VERİLMELİDİR**

Alevilik cinsiyet eşitliğine inanan, ibadette cinsiyet sıfatını kaldırıp her bir katılımcıya CAN diyen bir inançtır.

Egemen inkârcı zihniyetin kendinden menkul uygulamasının etkisiyle, kadın canları dışlayan, kadınları inançta ve ibadethanelerde geri plana iten yaklaşımlar asla kabul edilemez!

Bu ayrımcılığın karşısında durarak, cinsiyet eşitliğini yaşamsal bir ilke haline getiren partimizin politikaları doğrultusunda çaba harcayacağımızın bilinmelidir!

Alevilik sorunu, Alevilerin eşit yurttaşlık isteyen demokratik mücadelesinden kaynaklı değil; devletin tekçi, inkârcı siyasal İslamcı/dinci politikalarından kaynaklıdır.

Sorunun çözümü anayasal, yasal düzenlemeleri gerektirdiği gibi 21. Yüzyılın insan hak ve özgürlüklerine dayanan zihniyet devrimini de gerektirmektedir.

Yukarıda sıraladığımız meşru gerekçeler nedeniyle Alevi Sorununda çözümün asıl muhatabı Alevi toplumu ve toplumun demokratik kurumlarıdır.

Devlet, hükümetler ve siyasi partiler ise sorunun çözümünde yükümlü ve sorumludur.

Biz HDP olarak eşit yurttaşlık temelli bir çözüm için sorumluluk alıyor ve toplumun kendi ifade ve istemleri doğrultusunda ortak yaşam ve eşit yurttaşlık için mücadele ile çözüm sağlayacağımızı belirtiyoruz.

HDP
Halklar ve İnançlar Komisyonu
ALEVİ MASASI

Grafik Tasarım: Nesimi Aday, Fotoğraflar: Mustafa Yüksel

ALEVİLERE

EŞİT YURTTAŞLIK

HAKKI

HALKLARIN
DEMOKRATİK
PARTİSİ